

КОЛОДРУБСЬКА К.Ю.

*студентка спеціальності «Соціальна робота»
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

ЩЕРБИНА С.С.

*кандидат соціологічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри «Соціальна робота»
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

СУЧАСНІ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

Сучасні трансформації українського суспільства, пов'язані з процесами децентралізації, формуванням об'єднаних територіальних громад, а також із викликами воєнного часу, актуалізували проблему оновлення підходів до організації соціальної роботи на локальному рівні [1]. Саме громада стає ключовим простором, де реалізуються соціальні послуги, забезпечується підтримка вразливих груп, а також формується потенціал для сталого розвитку. У науковій літературі це питання розглядається крізь призму різних підходів, моделей і практик, що відображають як класичні, так і новітні концепції.

Проблематика визначення громади має давню традицію у наукових дослідженнях. Відомо, що у літературі налічується понад сто варіантів дефініцій цього поняття. З одного боку, громада розглядається як локальна соціальна спільнота, що об'єднує людей на основі територіальної близькості, спільних інтересів та щоденної взаємодії [2, с. 97]. З іншого боку, дослідники трактують громаду як соціальну конструкцію, у якій важливу роль відіграють не лише територіальні межі, але й почуття ідентичності, активність, рівень солідарності та взаємної підтримки між людьми [2, с. 98-102].

Таке розмаїття підходів свідчить, що громада є складним соціальним явищем, яке поєднує структурний, соціально-психологічний та функціональний виміри. Саме тому соціальна робота в територіальній громаді потребує багатомодельного підходу, здатного враховувати як індивідуальні, так і колективні потреби.

Соціальна робота в громаді визначається як локально орієнтована діяльність, що включає:

- надання соціальних послуг різним категоріям населення;

- організацію колективних дій та ініціатив;
- розвиток взаємодопомоги й солідарності;
- мобілізацію внутрішніх та зовнішніх ресурсів;
- підтримку найбільш уразливих груп [3, с. 200-205].

У сучасній науці виокремлюють різні перспективи розуміння соціальної роботи: екосистемну, орієнтовану на сильні сторони, феміністську, «зелену» та інші, які підкреслюють міждисциплінарність і комплексність цієї діяльності [3, с. 220].

Однією з найвідоміших класифікацій моделей соціальної роботи є підхід, запропонований Д. Ротманом. Він виділив три основні моделі:

1. Модель місцевого розвитку – базується на активному залученні членів громади до процесу виявлення та вирішення соціальних проблем. Її мета – формування відповідальності, підвищення рівня згуртованості та розвиток самодостатності громади [4, с. 300].

2. Модель соціального планування – передбачає раціональну організацію змін за допомогою професійного управління. Особливий акцент робиться на координації діяльності соціальних агенцій, програм та ресурсів, що забезпечує системність і ефективність роботи на локальному рівні.

3. Модель соціальної дії – спрямована на активізацію вразливих груп та їхню мобілізацію для впливу на суспільні процеси, політику чи розподіл ресурсів. Такий підхід акцентує увагу на правах людини, соціальній справедливості та боротьбі з нерівністю [4, с. 304].

Подальший розвиток теорії і практики соціальної роботи зумовив появу нових моделей, серед яких:

1) модель соціальної підтримки і догляду – орієнтована на надання послуг людям літнього віку, особам з інвалідністю, сім'ям у кризових обставинах;

2) навчальна модель – спрямована на розвиток компетенцій та навчання членів громади новим навичкам;

3) феміністська та антирасистська моделі – мають на меті боротьбу з дискримінацією, забезпечення гендерної рівності та прав меншин;

4) «Зелена» модель – інтегрує соціальну роботу з екологічними підходами та сталим розвитком громад [4, с. 306].

Також активно застосовуються комплексні підходи – проблемно-орієнтована, кризова, когнітивно-поведінкова, сімейна тощо, які дозволяють поєднувати індивідуальну допомогу з колективними формами дії [4, с. 310].

Сучасні моделі соціальної роботи в територіальній громаді відображають багатовимірність та інтегративність цього процесу. Вони

поєднують класичні концепції, орієнтовані на місцевий розвиток, соціальне планування та соціальну дію, з новітніми підходами, що враховують інклюзію, права людини, гендерну рівність та екологічну сталість. Застосування таких моделей дозволяє не лише надавати адресну допомогу, а й формувати активне громадянське суспільство, здатне мобілізувати ресурси, зміцнювати солідарність і сприяти підвищенню якості життя населення.

Таким чином, соціальна робота у громаді постає як стратегічний інструмент розвитку та стабілізації суспільства, особливо в умовах трансформаційних і кризових процесів. Її ефективність визначається здатністю інтегрувати різні моделі та адаптувати їх до конкретних потреб громади, що відкриває перспективи для сталого розвитку територій.

Список використаних джерел

1. Попович, В., Щербина, С., Новак, Т. Цифрова трансформація сфери соціального захисту в умовах воєнного стану і повоєнного відновлення України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : «Педагогіка. Соціальна робота»*. № 2 (55), С. 82-88.
2. Семигіна Т. В. Розвиток у сучасній соціальній роботі підходів, орієнтованих на сильні сторони клієнтів. *Paradigms of the Modern Educational Process : Opportunities and Challenges for Society* (1st ed.). Dallas : Primedia eLaunch LLS, 2019. P. 96-105.
3. Слозанська Г. І. Соціальна робота в територіальній громаді : теорії, моделі та методи : монографія; за наук. ред. В. А. Поліщук. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. 382 с.
4. Слозанська Г. І. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи у територіальних громадах : дис. ...д.пед.н.; 13.00.05 – соціальна педагогіка (231 – соціальна робота). Тернопіль, 2019. 687 с.